

ПАТРІОТИЧНО-ГРОМАДЯНСЬКЕ ВИХОВАННЯ ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ УКРАЇНЦІВ В КОНТЕКСТІ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

*В.Ф. Лазуренко – кандидат історичних наук, доцент кафедри історії
України Черкаського державного технологічного університету*

Найефективніша форма капіталовкладень – з огляду на перспективу суспільства та держави – інвестиції у людський фактор, тобто, передусім, в освіту. Важлива складова освіти у будь якій демократичній державі світу – це виховання свідомих патріотично налаштованих громадян. Це завдання повинно стати одним із головних у сьогоденній регіональній політиці нашої держави.

Патріотично-громадянське виховання підрастаючого покоління українців вимагає практичної спрямованості освіти, націленої на формування і прищеплення молодому поколінню українців любові до славної героїчної історичної минувшини свого народу. В цьому контексті доречним було б згадати слова відомого українського філософа Григорія Сковороди «Пізнай свій край... себе, свій рід, свій нарід, свою землю – і ти побачиш свій шлях у життя...» [1, с. 1].

Якісні зміни в усіх сферах життя сучасної України неможливі без вивчення власної історії. В час утвердження незалежності нашої держави та незважаючи на всі ті негаразди, які ми маємо при цьому, невтомно прокладає собі шлях національна самосвідомість українського народу. Сьогодні, яке проходить під знаком національного відродження, невідворотно ставить на порядок денний питання критичного переосмислення багатої духовної спадщини нашого народу.

В розбудові української незалежної держави чи не найважливішу роль відіграють завдання формування національної самосвідомості та історичної пам'яті нації. В їх реалізації суттєвим чинником виступає вивчення історичної традиції українського народу, що виконує науково-пізнавальні та виховні функції.

В цьому плані цікавою є ініціатива кандидата історичних наук, доцента кафедри історії України Черкаського державного технологічного університету Валентина Миколайовича Лазуренка започаткувати видання серії патріотичних науково-популярних книг «Бібліотека історичної пам'яті «Джерела Вічності».

Мета цієї серії книг – сприяти вихованню дітей і молоді, сучасних українців у морально-культурному національному дусі українців.

ва, вчити бути українцем не тільки по крові, а й за переконаннями, невпинно дбати про те, щоб зберегти Україну й українськість від тотальної денационалізації. У нашого народу є величезне багатство, сповна не виміряне і не пізнане й понині, його історична минувшина, яка промовляє до нас голосом пам'яті – тими ж думами і піснями, переказами і міфами, бувальщинами і небилицями, прислів'ями і приказками, звичаями і віруваннями, обрядами і традиціями.

Рецензентом даної серії книг виступили відомі на теренах нашої держави особи – доктор історичних наук, професор М.І. Бушин, доктор історичних наук, професор А.Г. Морозов, заслужений журналіст України, голова Черкаської обласної організації Національної спілки журналістів України М.Ф. Крамар.

На сьогодні вже вийшли з друку перші книги із згаданої вище серії [3]. Перша книга серії має назву «Мудрість, дарована вікам» і присвячена дослідженню глибокого пласту народної спадщини, що ввібрав у себе надбання культури, етики і естетики, філософії і педагогіки – український етикет. Зрозуміти етикет, звичаї, традиції і обряди народу – означає відчутти себе спадкоємцем нації і носієм її генів, відкрити в собі потужні джерела історичної пам'яті. Цьому і служить книга.

Друга книга носить назву «Каравани українського степу». В ній досить популярною мовою розповідається про особливості чумацького промислу в Україні в XVI-XIX столітті. Українське чумацтво. Говорячи про цей унікальний по своїй суті феномен у історії нашого народу, сьогоднішнє покоління українців не повинно забувати про те, що чумацтво у XVI-XIX столітті стало для нашої нації однією з форм самозцілення. Якщо козацтво оберігало наші землі зі зброєю, кобзарі оживляли духовне пробудження за допомогою кобзи й пісні, то чумаки тримали, якщо можна так висловитись, економічні важелі. Україна через постійні війни й грабунки постійно потерпала в ті часи від господарської розрухи. Не маючи змоги налагодити чіткі державні структури, природний організм нації змушений був вишукувати інші форми самозцілення. Такою формою і стало чумацтво. До речі, ця книжка є першим в сучасній Україні виданням, де здійснена спроба воедино зібрати, опрацювати і згрупувати матеріал про самобутне українське чумацтво.

«На перехресті епох» – таку назву має третя книга із серії «Джерела вічності». Вона розповідає про Чигирин як столицю Козацької України (1649-1678 рр.). Досліджується церемоніалу прийому іноземних гостей в Чигирині за часів Богдана Хмельницького. Розповідається про заміську резиденцію гетьмана Богдана Хмельницького – Субо-

тів. Подається цікавий матеріал з приводу наукових дискусій щодо часу і місця народження гетьмана. Історичне дослідження «На перехресті епох» зримо проектується на долю сучасної України, засвідчуючи, наскільки важливі громадянська злагода і єдність, мудрість, далекоглядність лідерів суспільства для нашої державної незалежності.

Почуття любові до України, глибока повага до вікових народних традицій – невичерпні джерела духовності, моральності та культури сучасної людини. Саме громадський побут є скарбницею збереження історичного досвіду багатьох поколінь, всього того найкращого, що витримало випробування часом в сфері соціально-побутових та культурних звичаїв населення. Ця скарбниця є тим своєрідним містком, який зв'яже покоління минулі з поколіннями сучасними і майбутніми. Саме дослідженню громадського побуту українського народу у другій половині XIX століття і слугує остання на сьогодні книга із згаданої серії, яка побачила світ на даний етап – «Від роду до роду».

Правильність і показовість для інших регіонів держави політики Черкаської обласної державної адміністрації в напрямку патріотично-громадянського виховання підрастаючого покоління українців полягає в тому, що виданням книг та розповсюдженням їх серед навчальних закладів не завершується виховний процес.

На обласному радіо «Рось» після виходу з друку кожної книги серії «Джерела вічності» проходить її громадське обговорення та озвучення певних розділів видання для всього населення черкаського регіону. Цим самим забезпечується національно-патріотичне виховання і в певній мірі – просвітництво населення. Все це в комплексі має надзвичайну і актуальну важливість для виховання національної самосвідомості у сучасного покоління українців та сприяє збереженню історичної спадщини нашого народу для майбутніх поколінь.

На сучасному етапі розвитку державності України важливим і дієвим засобом зміцнення її духовних підвалин виступає історичне краєзнавство, головним завданням якого є всебічне дослідження минулого кожного куточка рідної землі, створення повноцінних літописів усіх регіонів у контексті загальної історії України. А це знання громадянами історії своєї «малої батьківщини», заглиблення в її першовитоки створює в суспільстві сприятливу духовну атмосферу, яка дає людині змогу жити повноцінно, відчувати безпосередню причетність до долі своєї держави і народу.

На Черкащині у 2002 році рішенням кафедри історії України Черкаського державного технологічного університету було затверджено науковий проект написання навчальних посібників з історії районів Черкаської області. За підтримки Черкаської облдержадміністрації

трації було видано першу книгу з цього проекту – навчальний посібник «Історія Чигиринщини (з найдавніших часів до сьогодення)» [5]. Принагідно слід зауважити, що ця книга є першим на Черкащині історико-краєзнавчим виданням, в якому комплексне узагальнення історії окремого регіону області подається як навчальний посібник для загальноосвітніх шкіл. Безумовно, що ця книга не залишить байдужим не тільки жителів Чигиринщини, але й науковців і краєзнавців усієї Черкащини, адже нею започатковано самостійний напрямок краєзнавчо-просвітницької роботи – підготовка та видання повноцінних навчальних посібників з історії міст і районів Черкаської області, яка цього року відзначила своє 50-річчя.

За підтримки обласної влади Черкащини вихід у світ «Історії Чигиринщини» став не лише добрим прикладом для наслідування у інших регіонах нашої держави, а й вагомим внеском у розвиток історичного краєзнавства України – важливого засобу патріотично-громадянського виховання підрастаючого покоління.

Не стоїть осторонь процесу патріотично-громадянського виховання підрастаючого покоління українців і керівництво районної влади на Черкащині. Так, за підтримки ряду керівників районних гілок влади побачили світ перші книги із наукового історико-краєзнавчого проекту «Черкаський край в особах. 1941-2001».

Влада на Черкащині з державницької позиції усвідомлює, що створення життєписів відомих уродженців черкаського краю, популяризація їх життя і діяльності набуває сьогодні особливого значення у громадянському вихованні підрастаючого покоління. Адже життєвий шлях кожного з них є реальним, а не абстрактно-теоретичним прикладом громадянина, уособлюючого такі риси як патріотизм, відданість і чесність в служінні своєму народові. Тому позитивний образ земляка – взірця для наслідування молодим поколінням громадян української держави має перебувати в центрі уваги вчителів, викладачів, науковців, краєзнавців. В далекому і близькому минулому, в кожному місті і селі нашого краю завжди були і є люди з високою відповідальністю за долю своєї Вітчизни, для яких завжди найвищим покликанням була турбота про благо народу, готовність відстоювати його інтереси. Нині не слід обмежуватися лише дослідженням біографій масштабних постатей – уродженців Черкащини, а потрібно шукати і висвітлювати життєвий шлях менш відомих, нерідко незаслужено забутих, земляків, які багато зробили для нашої держави. Це стосується і сучасників, які чесно трудяться, проявляють ініціативу і безкорисливість, вносять вагомий внесок в становлення і утвердження України як правової, демократичної, соціальної держави.

Декілька слів про специфіку написання згаданої нами вище серії книг. У 2001 році на Черкащині, і до речі, вперше в Україні, було започатковано видання історико-краєзнавчої серії книг «Черкаський край в особах. 1941-2001». Автором ідеї видання є доктор історичних наук, професор Микола Бушин. Враховуючи ті зміни, що відбулися в Україні за роки її незалежності, і те, що пройшло чимало років з моменту виходу у світ «Історії міст і сіл УРСР, професором М.І. Бушиним було вирішено започаткувати написання історико-краєзнавчої серії – «Черкаський край в особах. 1941-2001», яку присвячено 10-й річниці незалежності України та 50-річчю утворення Черкаської області, як складової і невід'ємної частини Української держави.

Нині вже побачили світ перші книги даної серії, і на Черкащині ствердно констатують, що це дійсно потрібна справа, адже це є писемний пам'ятник людям, які силою, вмінням і досвідом розбудовували та продовжують розбудовувати нашу рідну Україну.

Головний задум серії – спробувати відтворити політичні, а ще більшою мірою психологічні портрети людей у роки Великої Вітчизняної війни (1941-1945 рр.), післявоєнні роки та сьогодення. Адже – це люди, які на своїх плечах відбудовували народне господарство на рідній землі.

Біографічні дані спресовані у декілька рядів, але за кожним з них – людське життя, нерідко яскраве і талановите, безжалісно обірване в розквіті сил. І вони для нас назавжди залишаються молодими, чистими душею, сильними духом, красивими у вчинках. Адже пам'ять – частина духовного життя народу, його найсвятіша істина. Той, хто пам'ятає – сильніший, бо він озброєний досвідом минулого.

Серія «Черкаський край в особах. 1941-2001» складається з окремих книг, кожна з яких присвячена окремому району або місту. Це є перша спроба ширше і просто показати людей, які своєю працею, досвідом та інтелектом робили та продовжують робити чимало корисного для нашої суверенної нині держави і, зокрема, для хліборобської Черкащини.

На сьогодні за підтримки керівників районної влади вийшли в друку наступні книги із згаданої вище серії, які присвячені видатним людям таких мікрорегіонів Черкащини як Лисянщина, Золотоніщина, Чигиринщина, місто Золотоноша, Драбівщина, Корсунщина, Маньківщина [7].

Насиченість фактами, нестандартність викладу роблять книги історико-краєзнавчої серії «Черкаський край в особах. 1941-2001 рр.» привабливими для читачів і, безумовно, вони сприятимуть розширен-

ню їх знань про рідний край, виховуватимуть у них повагу до власної історії без поділу її на «правильну» і «неправильну», формуватиме високі патріотичні громадянські якості.

Безумовно, започатковані і підтримані керівництвом Черкаської області серії книг національно-патріотичного спрямування «Бібліотека історичної пам'яті «Джерела Вічності» та «Черкаський край в особах. 1941-2001» служитиме благородній справі виховання нашого народу і особливо підростаючого покоління нашої незалежної процвітаючої України, в душі поваги і гордості за власний народ та славетних уродженців свого краю.

Література

1. Черкаська область. – К., 2002.
2. Лазуренко В.М. Мудрість, дарована вікам. – Черкаси, 2004. – 52 с.; Лазуренко В.М., Вовкотруб Ю.М. Каравани українського степу. – Черкаси, 2004. – 92 с.; Лазуренко В.М. На перехресті епох. – Черкаси, 2004. – 68 с.; Лазуренко В.М., Крохмаль С.В. Від роду до роду. – Черкаси, 2004. – 90 с.
3. Лазуренко В.М. Історія Чигиринщини (з найдавніших часів до сьогодення). – Черкаси, 2004. – 456 с.
4. Бушин М.І. Черкаський край в особах. 1941-2001. Лисянщина. Книга 1. – Черкаси, 2002. – 352 с.; Бушин М.І., Ілляшенко Ю.Ю. Черкаський край в особах. 1941–2001. Золотоніщина. Книга 2. – Черкаси, 2003. – 336 с.; Бушин М.І., Лазуренко В.М. Черкаський край в особах. 1941–2001. Чигиринщина. Книга 3. – Черкаси, 2003. – 304 с.; Бушин М.І., Ілляшенко Ю.Ю. Черкаський край в особах. 1941–2001. Місто Золотоноша. Книга 4. – Черкаси, 2003. – 336 с.; Бушин М.І., Лисенко А.І. Черкаський край в особах. 1941–2001. Дрaбівщина. Книга 5. – Черкаси, 2003. – 285 с.; Бушин М.І., Лазуренко В.М., Стрижак Є.М. Черкаський край в особах. 1941–2001. Корсунщина. Книга 6. – Черкаси, 2003. – 400 с.; Бушин М.І., Вовкотруб Ю.М. Черкаський край в особах. 1941–2001. Маньківщина. Книга 7. – Черкаси, 2003. – 386 с.